

Організація кредитно-модульної системи навчання у вищій школі

Оксана Васюк,
кандидат педагогічних
наук, доцент кафедри
педагогіки НУБіП України

У статті окреслено завдання, зміст, функції та принципи кредитно-модульної організації навчання з метою подальшого використання її в практичній діяльності викладача вищої школи.

Модульне навчання вже тривалий час займає чільне місце в організації навчання у вищій школі за кордоном. Це дало можливість демократизувати освітні процеси, індивідуалізувати навчання майбутніх фахівців, систематизувати роботу студентів, підвищити їхню навчально-пізнавальну активність.

В організації сучасного навчання у вищій школі фахівці відзначають кілька суперечностей: між фронтальними способами навчання та індивідуальним процесом, темпом засвоєння знань та формуванням вмій; між безальтернативним змістом навчального матеріалу та пізнавальними інтересами майбутніх фахівців; між переважанням репродуктивних способів навчання та необхідністю творчих підходів до професійної діяльності. Названі суперечності вимагають інновацій у вивченні та впровадженні теорії і технології навчання у національній вищій школі.

До інноваційних технологій особистісно орієнтованого навчання відносять модульне навчання, що базується на засадах рейтингового оцінювання знань та умій студентів. Кредитно-модульна система підготовки фахівців вносить значні зміни в організацію навчання у вищому навчальному закладі. Зокрема, це усунення обов'язкових заліково-екзаменаційних сесій, перенесення ваги на самостійну роботу студентів, в якій значну роль відведено бібліотеці, введення елементів дистанційного навчання та інформаційних технологій тощо.

Нині у психолого-педагогічній науці нагромаджено значні теоретичні здобутки і практичний досвід щодо кредитно-модульної організації навчального процесу у вищій школі. Зокрема, вони розкриті у роботах В. Рябової, А. Алексюка, А. Фурман, Т. Козак, В. Коваленко та ін. Незважаючи на це, аналізована проблема залишається актуальною. У пропонованій статті ми спробуємо окреслити завдання, зміст, функції та принципи кредитно-модульної організації навчання з метою подальшого використання її в практичній діяльності викладача вищої школи.

Кредитно-модульна система — це модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць (залікових кредитів). Її основними завданнями є:

- адаптація ідей Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) до системи вищої освіти України для забезпечення мобільності студентів у процесі навчання та гнучкості підготовки фахівців, враховуючи швидкозмінні вимоги національного та міжнародного ринків праці;
- забезпечення студентів можливості навчання за індивідуальною варіативною частиною освітньо-професійної програми, що сформована за вимогами замовників та побажаннями майбутнього фахівця і сприяє його саморозвитку відповідно до підготовки до життя у вільному демократичному суспільстві;
- стимулювання учасників навчального процесу з метою досягнення високої якості вищої освіти;

Валентин Кустов,
студент магістратури
спеціальності "Педагогіка вищої
школи" НУБіП України

- унормування порядку надання можливості студенту отримати професійну кваліфікацію відповідно до потреб ринку праці.

Перехід до інноваційної системи організації навчального процесу вимагає від вищого навчального закладу розроблення документів, які були невластиві для нього раніше, зокрема:

- щорічного інформаційного пакету про заклад (інформація про умови вступу, перелік спеціальностей, опис навчальних планів, опис програм дисциплін, умови проживання, розмір плати за навчання, дані про професорсько-викладацький склад тощо);
- положення про координатора (інформація студентам про Європейську систему зарахування кредитів, допомога при складанні індивідуального навчального плану та його коригування під час навчання, здійснення зв'язку із закордонними вищими навчальними закладами у процесі обміну студентами, надання відомостей про міжнародні програми, в яких може взяти участь студент тощо);
- положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу (інформація про організацію модульного і семестрового контролю знань, про правила ліквідації академічної заборгованості, методику отримання студентами додаткових балів за активну участь у навчальній та позанавчальній роботі, про методику визначення рейтингу студентів за результатами семестрового чи річного контролю знань).

Автори "Енциклопедії освіти" вважають, що модуль — це задокументована, логічно завершена, відносно самостійна, цілісна частина освітньої, освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, стажування), сукупність теоретичних і практичних завдань відповідного змісту та навчально-методичного забезпечення із завершальними контрольними заходами, що мають на меті встановити рівень успішності суб'єкта навчання [3].

Тобто, модуль — це відносно завершений навчальний процес, який забезпечує засвоєння студентами змістової одиниці логічної структури навчального матеріалу. На практиці це зводиться до поділу навчального курсу на відносно самостійні змістові одиниці, однакові за обсягом або кратні кредитам ECTS, визначення способів їхнього оптимального засвоєння студентами.

Особливістю модуля є відносна самостійність, змістовна завершеність, можливість розглядати його як одиницю програми. Водночас він є частиною певної програми та структурно-логічно взаємопов'язаний з іншими її модулями.

В. Коваленко вважає, що модуль виконує управлінські функції, його зміст передбачає цільову програму дій та загальний контроль пізнавальної діяльності. Контрольно-регулюючі характеристики модуля при цьому передбачають наявність:

- діагностичного тесту, що регулюється принципом завершеності навчання, оскільки його результати є або допусканим до вивчення навчального матеріалу, або наданням студентам додаткової інформації щодо

використання літературних джерел для успішного проходження навчального випробування;

- варіативних способів розв'язання завдань;
- контрольного тесту, що визначає рівень засвоєння студентом навчального курсу [4].

Модуль складається з точно сформульованої навчальної мети, набору необхідних засобів навчання, суміжних навчальних елементів, міжпредметних зв'язків, навчального матеріалу лекцій, методичних рекомендацій до практичних і лабораторних занять, мета яких — вироблення вмінь і навичок, що відносяться до конкретного навчального елемента, контрольних робіт різних типів для навчальних та інспекційних цілей, електронного підручника двох типів (навчальний і контролюючий) [4].

Навчальний модуль (частина робочої навчальної програми дисципліни, що містить певний споріднений навчальний матеріал, засвоєння якого є обов'язковим і має контролюватись), поділяється на змістовий та процесуальний. Змістовий модуль — це відносно завершена змістова одиниця навчальної інформації, яка передбачає опанування сукупністю знань, системою норм та цінностей, формування вмінь та навичок. Він зумовлюється логічною структурою змісту навчального матеріалу і передбачає процесуальні дії щодо його засвоєння студентами. Процесуальний модуль включає систему методів, форм організації навчання, форм та методів контролю, що зумовлюють завершеність засвоєння кожним студентом змістового модуля.

Модульне навчання передбачає можливість поетапного вивчення навчальної дисципліни шляхом уведення базового і варіативного компонентів у модульний зміст та наявність елективного альтернативних модулів, вибір, який забезпечує мобільність знань, самостійний і творчий характер пізнавальної діяльності, професійно-особистісну освіту та сприяє підготовці компетентного фахівця [1, 2].

Практика показує, що навчальна дисципліна ділиться на модулі, які є її логічно завершеними частинами. З розрахунку 60 кредитів за навчальний рік кожній дисципліні відводять певну їхню кількість. Кожен модуль включає декілька тем, які пов'язуються між собою смисловим змістом та оцінюються в балах. Модульна організація змісту навчальної дисципліни вимагає серйозної, аналітико-логічної роботи над змістовим наповненням дисципліни, структурування її як системи. Усередині модуля в балах оцінюються всі основні елементи навчальної роботи студента (виконання та захист індивідуальних завдань, тестовий контроль знань).

Варто зазначити, що зміст кожного модуля розробляється відповідно до визначеної структури модульної програми і вибирає такі компоненти: діагностичні дидактичні цілі та конкретні способи їхньої реалізації; навчальні елементи, які відповідають логічній структурі змісту навчального матеріалу дисципліни і передбачають його методичне забезпечення; способи контролю та самоконтролю, що підтверджують реалізацію діагностичної дидактичної мети.

Здійснюється не лише поточний і підсумковий контроль знань (залік або екзамен), а й проміжний — за модулями. Якщо студент недостатньо оволодів дисципліною на певному етапі, він може повернутися до опанованого ним навчального матеріалу чи продовжувати вивчення наступного. Студенти, які за результатами модульних та поточних контролів набрали з конкретних навчальних дисциплін не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються з цих дисциплін. Їм виставляється державна семестрова оцінка. Семестрові екзамени можуть складати також студенти, які бажають покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів. Отримана при складанні екзамену оцінка, еквівалентна складанню екзамену чи заліку за іншим способом. Оцінювання знань на екзаменах здійснюється за стобальною шкалою з подальшим переведенням у державну оцінку.

До принципів модульного навчання відносять:

- принципи цільового характеру: принцип цільового забезпечення вказує на системотворну основу інтегрованої мети стосовно змістового й операційного забезпечення модульного навчання; принцип ієрархії мети забезпечує чітке підпорядкування різних рівнів цілеутворення в процесі модульного навчання;
- принципи змістового характеру: принцип структурування змісту навчального матеріалу передбачає його розподіл у

межах кожного конкретного модуля на навчальні змістові одиниці, кожна з яких забезпечує реалізацію окремої дидактичної цілі; принцип змістової компактності, який вказує на те, що навчання будеться за послідовними змістово-функціональними одиницями-модулями; принцип повноти навчального матеріалу;

- принципи технологічного характеру: принцип гнучкості визначає здатність оперативно реагувати на зміни в змісті навчальних елементів, що залежать від науково-технічних та соціально-економічних умов; принцип оптимізації навчання вимагає раціонального, ефективного надавання навчальної інформації в конкретних умовах засвоєння; принцип оперативного зворотного зв'язку — це керування навчальним процесом шляхом створення системи контролю і самоконтролю при засвоєнні модуля; принцип співробітництва забезпечує паритетні умови співпраці викладача і студента в навчальному процесі; принцип диференціації — побудову модуля з максимальним урахуванням індивідуально-типологічних особливостей студентів.

До особливостей модульного навчання відносять логічне структурування змісту навчального матеріалу та подачу його в модулях; створення модульної програми та визначення послідовності вивчення модулів; об'єктивну систему оцінювання, яка уможливує оперативний контроль за навчальним процесом та його коригування; варіативність навчання, (вироблення кожним студентом власної лінії навчання); максимальну адаптацію навчального процесу до індивідуальних особливостей кожного студента [4].

При кредитно-модульній організації навчання основною формою навчального процесу є самостійна робота студентів, для цього їм потрібно сповна використовувати можливості бібліотеки, вміти користуватися її багатими фондами; своєрідними лоцманами у книжковому морі є каталоги (традиційні та електронні).

Т. Козак вважає, що в умовах функціонування кредитно-модульної системи варто дотримуватися таких принципів побудови самостійної роботи студентів:

- відповідність соціально-психологічних та індивідуально-психологічних особливостей студентів специфіці навчання;
- свідомої навчально-пізнавальної активності студентів;
- науковості самостійної роботи;
- систематичності й послідовності самостійної роботи;
- проблемності самостійної роботи;
- індивідуалізації самостійної роботи;
- зв'язку навчання з практичною професійною діяльністю [5].

Отже, при кредитно-модульній системі великого значення набуває активізація та інтенсифікація навчання. Завдяки чіткій, продуманій організації відкриваються творчі можливості студентів, активізуються внутрішні резерви саморозвитку, самореалізації й самовдосконалення кожного учасника навчально-виховного процесу. За кредитно-модульної системи організації навчального процесу важливого значення набуває організація самостійної роботи студентів, її методичне забезпечення та удосконалення системи контролю освітньої діяльності.

Список використаної літератури

1. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої школи: курс лекцій : модульне навчання : навч. посіб. / А. М. Алексюк. — К. : ІСДО, 1993. — 220 с.
2. *Бабин І. І.* Модульна організація процесу навчання в загальноосвітній середній школі : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Іван Іванович Бабин ; Харків. держ. ун-т. — Х., 1997. — 16 с.
3. *Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України ; головний ред. В. К. Кремень.* — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
4. *Коваленко В. Г.* Модульно-рейтингове навчання як засіб індивідуалізації навчального процесу у вищому технічному закладі : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Валентина Григорівна Коваленко ; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк, 2004. — 219 с.
5. *Козак Т. М.* Організаційно-педагогічні засади впровадження кредитно-модульної системи підготовки фахівців у вищих педагогічних навчальних закладах III—IV рівнів акредитації : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Тетяна Михайлівна Козак ; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. — Житомир, 2007. — 189 с.